

TRIÁDA

Čiňanova pěna

Vladimír
Binar

■ MĚSÍC VE ŽNÍCH

*Hélios aux flèches acérées,
et dans sa douceur sereine, la Lune.*
Empédocle

Temná noci! jasná noci!
K. H. Mácha

Usínali jsme pod bílými, modře pruhovanými peřinami. Manek odjel do Svobodných Heřmanic už před začátkem prázdnin. Nastoupil tam na praxi hned, když na počátku června dodělal lesnickou školu v Hranicích, pak tam měl buď zůstat, nebo jít dělat hajného někam jinam. Byli jsme domluveni, že za ním do Heřmanic přijedu už koncem června, počátkem července, ale pořád jsem to odkládal, protože jsem čekal, až mi napíšíou z Brna, jestli mě přijali na filozofii, kam jsem dělal

po červnové maturitě přijímačky. Když dopis pořád nepřicházel a já jsem se za Mankem konečně rozjel, už nastaly žně.

Ale když jsem se za ním tehdy vydal, vůbec jsem netušil, že po tomto prázdninovém setkání ho pak neuvídím celá léta, že se znovu potkáme, teprve až se Manek stane hajným v Chuchelné a mě tam do loveckého zámečku knížete Lichnovského, který předělali na rehabilitační ústav SUR, pošlou rozcvičovat po tříleté sádře navždy ztuhlou nohu. A já budu na povolenku dvakrát třikrát týdně ze suráku po večeri skákat na jedné noze o berlích do Mankovy hájenky, jejíž štít se bělal v zeleni přímo proti červené bráně někdejšího zámečku, a tam celé večery budu s ním hrát dámu a šachy, jako jsme je spolu hrávali za deštivých dnů, když jsme jezdili jako kluci pod stany do kaňonovitého údolí pod Weissshuhnovým splavem. A když jsem poprvé v hájence schod po schodu vyskakoval do prvního poschodí, už jsem viděl, jak se Manek, až otevře dveře, zeširoka usměje svými masitými rty a podívá se na mě věčně lišácky se třpytícíma pomněnkovými očima, ale ani ve snu by mě nenapadlo, že za jeho širokými rameny vykoukne plavovlasá hlava.

Prázdniny jsme s Mankem odmalička trávili a prožívali vždycky spolu. Na Hradci. A taky s kluky Špičkovými a Fajkusem z pily, později s jinými hradeckými kluky. Já jsem tam jezdil z města k nence, jak jsme říkali babičce, přes školní rok s rodiči a sestrami téměř každou neděli a na svátky, a když skončila škola, hned druhý den na celé prázdniny, sám, jen s hnědým kufříkem, nacpaným oblečením a knížkami. Manek se narodil a žil na Stránce, což byl dvůr či statek, který

původně patřil k hradeckému zámku knížat Lichnovských. Když jsem byl malý, nenka mě vodila do zámeckých zahrad a tam se na houpačkách houpaly dvě komtesy v bílých šatičkách. Hrozně jsem jim záviděl a jako očarovaný jsem se díval, jak se vznášejí mezi zeleným listovým stromů a jak se jejich bílé šatičky s volánky za nimi nadouvají a vlní. Pak jsme do zámku bůhvíproč přestali chodit, a když jsem žadonil, že chci jít na zámek, a doufal, že tam komtesy uvidím a že mi nenka konečně dovolí se s nimi pohoupat, nenka se vymlouvala, že dneska ne, že musíme na trávu nebo s vozíkem pro sosnovou kůru na pilu, až jsem jednou zaslechl, jak jí táta šeptá: „Nic mu neříkejte... Oni přece už utekli, celá rodina, prý do Anglie.“ Vůbec jsem tomu nerozuměl, jako pak řadu let spouště dalších věcí, a teprve až později, vlastně od té chvíle, co mě nevzali na fakultu a poslali do fabriky, jsem všechno začínal postupně chápat. Ale ta dvě děvčátka v bělostných šatičkách se přesto vznášela dál a dál v mých snech, jako bílí andělé, ne už na houpačce, nýbrž volně a svobodně mezi mohutnými zelenými korunami staletých stromů a nad hradbami Červeného a Bílého zámku.

Nenčin dům s velikou zahradou, žitným polem a včelínem stál na břehu řeky Moravice, od níž ho tenkrát dělila prašná silnice, kterou později vyasfaltovali. Vystavěl ho můj pradědeček na pozemku, který mu daroval kníže Lichnovský do důchodu, protože celý život pracoval v jeho Dolním dvoře u Branky a nakonec tam dělal vrchního šafáře. Kousek od nenčina domu odbočovala nalevo ze silnice nad Moravicí prašná cesta a po ní se šlo nad řekou kolem laťkového plotu,

za kterým na rozlehlém prostranství vysýchaly naskládané hraně čerstvě nařezaných prken, desek, fošen a trámů vydechujících přívaly pryskyřičné vůně, až se došlo k široké bráně s kanceláří, za níž se v nízkém stavení zuřivě zakusovaly pily do kmenů stromů, svištěly řemeny, ozývaly ječivé výkřiky, monotónní i nenadálý hukot, a nad tím vším se němě a pyšně tyčila cézannovsky nažloutlá dvoupatrová obytná budova pily. Cesta hned za ní vedla přes můstek nad struhou, jejíž voda vtékala přes železné žebrovi buď přímo do pily, kde popoháněla dnem i nocí hlučící, řvoucí a dusající stroje, nebo nehybně a temně stála před stavidly, ale jakmile je zvedli, už se valila pod můstkem, jehož trámy a fošny se temně rozhučely jako varhany, a už se z pětimetrové výšky do temného zastřešeného koryta řítit stříbrný vodopád, který se o něco dál vléval do poklidně tekoucí řeky a peřejovitě vzdouval její hladinu; od můstku cesta klesala k pivovarskému splavu a už se vinula po břehu řeky k Stránce či Hornímu dvoru. Za Stránkou ta prašná cesta končila na křižovatce: napravo však ještě kousek vedla ke struze, vytékající z řeky nahoře u splavu a tekoucí dolů k pile, a pak za můstkem přes struhu se už rozprostíraly Mariánské louky, kde se kdysi v ohradách pásli koně ze zámeckých koníren; přímo od Stránky se už šlo jen po cestě vyšlapané a vyježděné v trávě zdivočelého sadu a pak přes lesík také na Mariánské louky, a ty louky, přetnuté struhou, líně se vlekoucí ve stínu listnatých stromů na jejích březích, to bylo dno obrovské mísy světla, vystlané zelení travin a sršící, vybuchující a vířící ve slunečním žáru třpytem barev lučního kvítí, nad nimi se vznášely, pluly v blankytné

výši bělostné gondoly oblak a prudce se z nich zvedaly a ob-
lily lesnaté zelené stěny, nad nimiž se tyčil Červený a Bílý
zámek, a po pěšinách kolem řeky nebo struhy nebo přes lou-
ky a hájky se už šlo až k Žimrovskému splavu, kam jsme
se chodili koupat, protože jen tam, a také pod pivovarským
splavem, se dalo plavat; od nenčina domu až tam nahoru ke
splavu jsme si v řece celé dny hráli, stavěli splávky a malá
koupaliště, chytali raky a pytláčili ryby. Tak nás kluky řeka
Moravice na celý život, aniž jsme to tušili, pomalu a neú-
prosně a navždy spoutávala stříbrným řetězem. Od nepaměti.
Od té tajemné chvíle, kdy mě na Hradec přivezli z Medřiče
a já jsem se probudil do neproniknutelné tmy na valníku mezi
nábytkem a nade mou se náhle otevřela obrovská černá pro-
past, v níž sršely do běla rozžhavené hvězdy, jejichž světlo se
rozprskávalo v polituře nábytku a skle skříní, a já se úděsem
rozplakal.

Z postele u protější zdi se už delší dobu ozývalo hlubo-
ké oddychování, ale já jsem nespal. Čekal jsem každý večer,
až Manek usne. Také jsem dlouho nemohl usnout, protože
ty sněhobílé peřiny byly těžké, opravdové vesnické duchny.
Mankovi jako venkovskému klukovi to nevadilo, ale já byl
zvyklý spát pod štepdeckou. Manek usínal brzy, zničehonic,
uprostřed věty, a já pak nejen čekal, až se světlice ochladí,
ale hlavně jsem chtěl poslouchat, jak celá vesnice pomalu
tichne, a tak jsem přímo nasával všechny ty zvuky, které jsem
kdysi slýchal jako kluk, když mě jednou poslali na práz-
dliny k stryku Ervinovi na statek v Melči. Navracelo mě to
do dětství, a přitom jsem temně tušil, že tady a teď něco na-

vždycky končí. Kdesi z dálky se občas ozvalo zadunění kopyta, zařinčení řetězu, odjinud přidušené zachrochtání nebo zabučení, z šeleštění listů ze zahrady před oknem zadunělo spadlé letní jablko, a to všechno doprovázelo neúnavné koncertování cvrčků a kvákání žab z rybníčka na konci zahrady, za jejímž plotem už začínaly louky a pole, a jak se všechny ty zvuky nořily do tmy, viděl jsem celou tu dopolední jízdu dýchavičným motorákem, který se nekonečně dlouho vlekl od vesnice k vesnici, jejichž jména mi nic neřikala, protože v této části Slezska jsem předtím nikdy nebyl, takže to pro mě byla nejen cesta do neznáma, ale moje první samostatná cesta do světa, a také jsem si ve vlaku, který se postupně vyprazdňoval, ani nesednul, stál jsem u otevřeného okna a díval se, jak se v polích rozmachují ženci s kosami a ženy za nimi odebírají a vážou pokosené klasy, stavějí panáky, jak jinde vrčí samovazy a za nimi padají na strniště už svázané snopy, jak se na polních cestách zmítají a kolébají za práskání bičů zlaté fůry žebříňáků, naslouchal jsem bafání a rachocení traktorů, zatímco jsem očima uhranutě hltal, jak se červené a černé střechy tetelí v žáru, jak blankytné vesnice tonou v závějích šedivého prachu, rozžhaveného až do běla, a jak se v té sněžné, našedle prašné lavině třpytí nazlátlá stébla slámy, občas se ten zlatý obraz žní zatměl, když vlak vjel do temného a chladivého lesního tunelu, ale pak ho slunce zas rozsvítilo a stálo dál nehybně na místě a žhnulo, tráva kolem trati byla spálená, až černá, a když jsem se podíval dozadu, leskly se v té černi kolejnice, a tak se to neustále opakovalo, ten příval zlata a žáru, a zas chladu a tmy, až nečekaně mo-

torák podivně zachrčel, a z šera dlouhého tunelu, v němž se namodrale blýskotalo zelené jehličí, jsme nevjeli do polí, ale na nádražíčko, kde se pod obrovskou lípou červenala menší jednopatrová cihlová budova s černou břidličnou střechou, okny zastřenými bílými záclonami a se dvěma prosklenými dveřmi, a byl jsem ve Svobodných Heřmanicích, tady moje cesta do světa skončila, a byl jsem na konci světa, protože tady zároveň končila, jak jsem okamžitě zjistil, když jsem jako poslední vystoupil z motoráku, také železniční trať.

Manek mi řekl jméno paní, u níž bude bydlet, a že se mám zeptat někoho na nádraží. Postával jsem kousek od slepic popelících se pod lípou, protože obtloustlý výpravčí se bavil s dvěma třemi lidmi, kteří vystoupili přede mnou, nakonec mu jeden venkovan v tmavém obleku, bílé košili a s černým kloboukem na hlavě podal velkou namodralou obálku a výpravčí s ní vyšel po třech schůdkách do levých prosklených dveří nádražní budovy. Najednou jsem stál na nádražíčku úplně sám, jen se sluncem a se slepicemi. Na jméno té paní jsem si nemohl vzpomenout, pustil jsem ho nějak z hlavy, a teď jsem nevěděl, co dělat. Tak jsem po chvíli vyšel po schůdkách do pravých prosklených dveří, byla to čekárna, přesně, jak jsem si to myslel, pochopitelně zívala prázdnotou, a okno s okénkem, kde se prodávají lístky, bylo zevnitř zataženo béžovým závěsem. Na zašlé stěně se kroutil zažloutlý jízdní řád. Nesměle jsem zaklepal na sklo, ale odpovědělo mi jen ticho. Zaklepal jsem o poznání silněji, ale zas se nic nedělo. Tak jsem vyšel ven a zaklepal na levé nádražní dveře, ale zůstal jsem stát dole, pod schůdky. Už jsem chtěl zaklepat znovu, vtom

se uvnitř ozvalo zadupání, dveře se divoce rozletěly, jen tak tak mi neurazily nos, a nade mnou se vyvalilo chlupaté břicho v bílé, dole rozepjaté košili a tlusté prsty si zapínaly knoflíky kalhot uniformy. A dřív než jsem stačil ucuknout dozadu, se jako z nádražního tlampače ozvalo: „Sakra, copak teď jede nějaký vlak? Co se na mě dobejváte? Nenecháte mě se ani vysrat!“ Byl to ten výpravčí, ale teď jen v košili, bez červené čepice a plácačky vypadal jako plešatý venkovský strejda. Zaraženě jsem mlčel, v tichu bylo slyšet, jak slepice pod lípou poděšeně kvokají. Strejda si dopnul knoflíky, povytáhl kalhoty a pomalu a pečlivě přes ramena natáhl šle. A jako by ho to uklidnilo, usmířeně řekl: „Tak co chcete? Vy nejste odsud, že? Já si vás hned všimnul, když jste vystoupil z vlaku. Taky k nám málokdy přijede někdo cizí. Spletl jste si stanice? Tady je konečná! A jízdní řád najdete v čekárně!“

Začal jsem koktat něco jako, že jsem přijel za svým kamarádem, co tady dělá hajného, ale že jsem zapomněl, on mě však ani nenechal domluvit a rozhlaholil se zas jako nádražní tlampač: „Tak vy jste ten štuudent, no jo, mladej hajnej mi o vás říkal, bydlí u starý Tinky, Prajzule, jak jí tady říkají, a někteří, ti pitomci, se jí ale nestyděj nadávat do Němkyň. No, a co jsou voni? Samí zlatokopi, co sem přilezli po válce... Že ten její byl ve wehrmachtu, co má bejt? Každěj má za sebou něco! No ne? Já navíc nejsem odsud, a taky je mi to šum a fuk! Zato vy to máte jednoduchý, když vyjdete z nádraží, dáte se napravo a půjdete pořád po silnici, a až se potom mezi domky zatočí doleva, napravo uvidíte kovárnu. Ale pozor, ta je kousek od silnice, a za ní se silnice rozdvouje.

Dáte se nalevo po té menší, to není asfaltka, štěrk, a až dojdete k poslednímu domku, tam bydlí Tinka... Ona je akurátní, ale moc hodná ženská! Taky to poznáte podle toho, že ten její domek je bílej, jedinej ve vsi, má u něho velkou zahradu, kdysi to byl sad, a uvidíte tam rybníček, jo, byl to rybníček, teď je to žabinec! Franz, ten Prajz, tam moh pěstovat labuť. Jo, von to měl v cajku! Třebas že byl marod, z války. Ale taky, co chcete, sama ženská? Tak jo, pozdravte ji, a taky hajnýho! Ať přijde konečně do hospody na pivo! Slíbil mi to. Potřebuju na zimu dřevo. A vy ať tam jste s ním!“ Poděkoval jsem mu a řekl, že do té hospody přijdeme oba.

Vyšel jsem z nádraží a vydal se v poledním žáru napravo, oslepený sluncem jen co jsem prošel stínem pod lípou a několika stromy. Rozpálená asfaltka vedla nad poli, pak pomalu klesala mezi roztroušené šedivé domky, některé měly omítku opadanou až na cihly a byly dost daleko od silnice. Po tom všem, co mi navykládal výpravčí, jsem si vzpomněl, že jméno té paní, u níž měl Manek bydlet, bylo německé, ale vůbec mě to, když mi to Manek říkal, neudivilo, protože on měl taky německé jméno i příjmení, ostatně jako plno lidí ve Slezsku, a když jsem za ním chodil na Stránku, což bylo dlouhé, bílé přízemní stavení přímo u té prašné cesty, a když jsem vedle širokých vrat prošel brankou, která nikdy nebyla zamčená, otevřel se přede mnou veliký a rozlehlý dvůr, ale po pár krocích jsem došel kolem několika keřů k rohu té dlouhé bílé nudle, a sotva jsem ho minul, už jsem stál před dvěma třemi betonovými schůdky, vedoucími k obyčejným, kdysi zeleným dveřím, nad nimiž bylo nízké okénko, a zavolal

jeho jméno, buď vyšel on, nebo se zevnitř ozvalo: „Manek!“ A následoval chuchvalec německých slov, kterým jsem nerozuměl, ani když jsem se pak na jedenáctiletce učil německy. Jedenáctiletka! Ale my jsme tomu stejně říkali gympl.

V tom přízemním bílém domě bydlely o něco dál další rodiny, ale mezi byty byly také stáje, zatímco vysoké dřevěné i zděné stodoly, seníky a kůlny s velkými vraty se tyčily na protější straně dlouhého, širokého dvora. Tam se odevšad občas ozvalo pár německých vět smíchaných s češtinou, byla to však úplně jiná němčina, než jakou spolu mluvili táta s mámou, když chtěli, abychom jim jako děti nerozuměli. A oba také vyprávěli, jak se před válkou přátelili s místními Němci a chodili tančit na Hradci do německé Arendy. Taky Mankova rodina byla německá. Jeho otec dělal na statku kočího, a to už za knížete Lichnovského, na děti on i matka mluvili většinou německy, občas prohodili taky něco česky, ale Mankovi dva bratři a malá sestřička spolu mluvili hlavně česky, a stejně dobře jako my ostatní kluci. Já s jeho tatínkem a maminkou jsem až na pár vět většinou nemluvil, tatínka jsem zato dost často viděl s koňmi ve dvoře, maminka byla pořád v domě, vyšla na zápraží, jen aby mi řekla, že Manek není doma, ovšem když Manek mluvil se svou babičkou – mající věčně, jako všechny slezské babky, na hlavě šátek, uvázaný tak, že jí ani nebylo pořádně vidět do vrásčité tváře –, nemluvili spolu jinak než německy, protože ta česky vůbec neuměla, přitom jsem ji z celé té rodiny znal nejlíp, poněvadž vždycky, když jsem tam přišel, vyesedávala, snad už celá staletí, jako ztuhlá mumie času, tak se po celá léta neměnila, na malé židličce ve

dvoře u oplocené mrňavé zeleninové zahrádky proti domu, tam, kde začínaly stodoly a seníky, ale vůbec jsem si jejího německého drmolení nevšimal, stejně jsem podle její intonace pochopil, že Mankovi něco poroučí nebo důrazně klade na srdce, jen jsem netrpělivě čekal, kdy už to skončí, a my konečně vypadneme do lesa nebo k vodě, nebo později na zámek tancovat, a taky jsem se Manka na to, proč se u nich doma mluví německy, nikdy nezeptal, ani se ho nevyptával, o co jde, když se dohadoval s babičkou, ani proč mu jenom ona říká „Hermann“, ani když za ním jeho starší bratr Karel přišel k řece, kde jsme se koupali nebo chytali ryby, a oni spolu přede mnou někdy prohodili pár německých vět, kterým jsem nerozuměl. A proto mě docela překvapilo, že se tady o Mankově bytné mluví jako o Němkyni, nebo jí dokonce tak nadávají. A Prajzy, ty jsem dobře znal z města, a taky jako spolužáky ze školy.

Vtom mě přes ten polední žár udeřil do očí výbuch plamene. Napravo, opodál od silnice, rostl vysoký, obrovský zelený ořech a kousek za ním jako temná díra civěla mezi šedými domky černá obloukovitá brána kovárny. Plamen pohasl a v pološeru se pod kamennou klenbou objevila mohutná silueta vousatého kadeřavého muže v černé kožené zástěře, který začal na kovadlině do něčeho rychle a rytmicky bušit.

Ten výbuch plamene v celé té krajině žní, kterou jsem si nesl v hlavě, mě oslnil, jako kdyby se mi zjevil žár, který jsem po celou cestu vlakem nasával přímo celým tělem, a teď mě přikoval na místě. A zatímco kovář chvatně a neúnavně, a pak volněji bušil do kusu železa v dlouhých kleštích, zprvu do bě-

lostně sálajícího rampouchu, který se pod jeho údery proměňoval v sršivý rubín, slyšel jsem, jak se ten plamen rozeznívá dál a dál, zvonivě se rozléhá nejen v tichu celé vesnice, ale v celém kraji, a toto plamenné vyzvánění poledne rozhoupává těžké nazlátlé klasy daleko za zdmi posledních domků, až v blankytných polích. A když jsem sešel ze silnice na cestu ke kovárně, do kolejí vyježděných povozy, abych si zblízka prohlédl, co kovář vykovává, vtekl mi do sandálů šedivoučký prach, protekl mi mezi prsty, a já jsem se viděl, jak běžím po polní cestě, rozpálené poledním žářem, mezi vysokými zlatými stěnami obilí, běžím co nejrychleji, abych utekl tomu úděsu, který mě náhle přepadl, že se v tom šedivoučkém prachu utopím, běžím, až se dusím žářem, až nakonec zoufale skočím napravo do stěny toho obilí, a pak tam ležím, cítím chlad a vlhkost země, a nade mnou se rozhoupávají v nedozírné modři zlaté klasy a slyším, jak mi v nich dunivě buší srdce.

Došel jsem k ořechu a zůstal stát v jeho stínu, ukrytý za mohutným našedlým kmenem. Koruna obrovského stromu se nade mnou větvila do výše a svými širokými listy v poledním slunci vykružovala na trávě temně nazelenalý kruh, který dopadal téměř až k bráně kovárny, kde zrovna v té chvíli ustalo kovářovo zvonivé bušení, ten poodstoupil od kovadliny a popošel k výhni, na něco šlápnul, zarsřely jiskry, pohasly mu v plnovousu, a k oválné zčernalé klenbě vyšlehl plamen a ozářil celou kovárnu. Černý obr, zjevení jako z nějaké řecké báje, které jsem tak rád četl, strčil to, co držel v dlouhých černých kleštích, znovu do výhně, a znovu rozdmýchával

plamen, který bělal, a železo v něm pomalu rudlo, jako jeho srdce.

Ale vůbec jsem si nestačil prohlédnout celý prostor kovárny, který byl daleko větší, než jsem čekal, tak velký, že by tam vjel žebříňák i s koňmi, ani kovářovu prapodivnou výzbroj, rozvěšenou na kamenné zdi, ležící u kovadliny nebo rozloženou na velkém ponku, která mě strašně zajímala, protože jsem kovárnu viděl tak zblízka vůbec poprvé. Když jsem byl malý, dědeček mě bral do své zámečnické fabriky, kde mi ukazoval, jak se dělají zámky a vybrušují klíče, vrtají díry do kousku železných pásků, zvláště rád jsem se díval, jak se brousí plech a od kotouče brusky srší k podlaze snop jisker, který se na zemi rozprskával a hasnul, jako vánoční prskavky. Vtom se kovář pootočil a zavolal: „Rézi, kde jsi? Pod’ sem, podáš mi ten menší perlík! Musím ty klíny dokovat. Francек si pro ně přide po obědě! A to musím ještě nadělat hufnagle. A podkovy. Zítřa mám okovat dva koně. Tak budeš fajrovat, však víš, přifukovat z měchu, jo?!“ A kousek ode mě se ozval dívčí hlas: „Hned. Už jen čekám, až to doděláš. Oběd je na stole. Tak ho dám zpátky na plotnu.“

A než jsem polekaně ucukl za ořech, protože jsem se zastyděl, jak tam očumuji, stačil jsem zahlédnout, že tam, odkud se ozval ten hlas, leží v přerostlé divoké nazloutlé trávě a kopřivách kousek od jednoho křídla černých prkenných vrat obrovský žernov, trochu našikmo opřený o kamennou zeď kovárny, a že na něm sedí černovlasá dívka v žlutém tričku, celá jakoby nazlátlá, a dívá se na mě velkýma, samotově černýma očima. Asi si mě prohlížela celou tu dobu, co

jsem tam stál, navíc jsem v té chvíli, když se naše oči střetly, ucítil, jak mnou její pronikavý pohled prošlehl od hlavy k patě, jako černý blesk, a tak jsem se polekal, že jsem se rychle otočil a málem odtamtud začal utíkat, ale přesto jsem aspoň koutkem oka zahlédl, jak se při tom, když vstávala, prohnula. Kovářovo bušení, už ne tak zvonivé, jsem znovu uslyšel, když jsem zas šel po asfaltce, a nakonec jsem z dálky zaslechl už jen ostré zasyčení. Ten zvuk jsem potom slyšel skoro pořád, aspoň se mi to zdálo, a s ním mě pronásledoval obraz té černovlasé dívky v žlutém tričku, sedící u kovárny na povaleném hrubozrnném omšelém žernovu, vlastně jsem si každý večer v nočním tichu probíral celé to putování do Heřmanic hlavně proto, abych došel až k té chvíli, ozářené podobným světlem, jako nás kdysi fotili ve škole, když jsme byli ještě úplně malí, a fotograf předtím, než zmáčkl spoušť, zapálil magneziový blesk, vlastně jsem každý večer čekal, až zahradu před okny náhle zalije takové světlo, a to jsem věděl, že se konečně zvedl měsíc.

Už se kulatil, vypadalo to, že co nevidět bude úplněk, a já jsem celý ten okamžik u kovárny viděl v měsíčním světle daleko ostřeji, než jak se skutečně odehrál, tedy zavalený poledním slunečním žářem, který jako by ho spíš zatemňoval: ve světle měsíce jsem to celé viděl zřetelně, jako na fotografii. Tehdy jsem obvykle vstal a opatrně došel až k oknu. Pod bosými chodidly jsem cítil drsný chlad prkenné podlahy a pak jsem se vyklonil z okna a díval se do zahrady zalité měsíčním světlem. Tráva mezi stromy byla plná rosy a bělostně se třpytila, jako poprášená jinovatkou. Zato nebe bylo jediné obrov-

ské temné zrcadlo, v jehož hlubinách tu a tam trčely hvězdy jako zaťaté stříbrné pěsti. A do té propastné tmy nazlátle oddechovala země, až jí byl plný vesmír.

Napravo za koncem vesnice, už v polích, pronikavě a ostře svítily na černých sloupech lampy, velké bílé talíře, a jejich žárovky osvětlovaly nejen všechno dole, kam jsem neviděl, ale vrhaly vzhůru světelný kruh či ovál, nepochybně proto, aspoň se to dalo usoudit podle stříbřitě, jako pavoučí nitka, se rýsující prohnuté černé linky elektrického kabelu spojujícího jednotlivé lampy, že černé sloupy jsou tam nastaveny do kruhu. A ve světle vrhaném do výše jsem mohl občas zahlédnout, jak nad temné a tiché střechy domků vylétají do výše nazlátlé snopy či balíky slámy. Ozýval se odtamtud hluk mlátičky, tichnoucí a zase se zarytě rozeřvávající, podle toho, jak běžela naprázdno nebo požírala obilné klasy, výkřiky, volání, výskání a výbuchy smíchu. Černé koruny stromů v zahradách tu a tam olízla světla traktorů. A do bublání a hrkání jejich motorů občas zafunělo, odfrklo či zaržálo ze tmy tajemné neviditelné zvíře, ozvaly se popuzené hlasy, ale zároveň i salvy smíchu, a čas od času do noci vytryskl nazlátlý gejzír plev, který prorazil světelnou bariéru vykrouženou svítilnami a se zasyčením se rozpadal a mizel ve tmě. To ozářené místo v polích kolem nočního mlácení obilí a jeho světelný odraz, chvějící se na nebi, mi připadalo jako manéž, a nebeská klenba, po níž mlčenlivě stoupal nalévající se bělostný měsíc, jako šapitó cirkusu, který občas přijížděl do našeho města, a s ním očekávání zázraků.

A do toho všeho se mísilo hluboké oddechování spáče za

mými zády. Manek nechrápal, ale nadechoval se a vydechoval z plných plic, až jsem měl dojem, že přímo zuřivě hltá a pohlcuje všechno to zářivé ticho i zvuky letní noci, a hned to vše vydechuje a jeho dech se přitom mísí s oddechováním země, a oba, on i země, to všechno svým dýcháním zvedají do nedozírné výše, celou tu letní noc, v níž jsem já stál u okna. A když jsem si nakonec šel lehnout, viděl jsem, jak oknem dovnitř proudí nazelenalé světlo, jako by ho dovnitř vhánělo skřehotání žab z nedalekého rybníčka, a mně se zdálo, že se to světlo mísí s oddechováním spáče na protější posteli a že mě, když jsem si vlezl pod peřinu, pomalu, neúprosně zvedá stále výš a výš, až do nedozírné výše, potom jsem pocítil temnou, omamnou, strhující závrať, a náhle, aniž jsem to postřehl, jsem v tom neustále se nadechujícím a vydechujícím nazelenalém světle utonul.

Ráno v půl šesté nás budila naše bytná. Tinka. Nemilosrdně. Vychrstla z okna přímo do zahrady kýbl vody, který stál celou noc kousek od okna vedle plechového umyvadla na čtyřech nohách, a z druhého kýblu do umyvadla nalila čerstvou vodu ze studny. Ledovou. Manek každé ráno vyskočil z postele jako rybička, ale já se po té své noční hlídce vzdýcky přece jen v posteli převaloval. A taky jsem to hned první ráno od Tinky schytl, a bylo to téměř stejné, jako když jsem poprvé zaklepal na její dveře.

Po dlouhém štrachání a chrastění klíčů v chodbě se dveře konečně otevřely, a přede mnou stála vysoká šedovlasá žena v kostičkovaných tmavších propínacích šatech, hubená, až vychrtlá, s ostrými rysy ve tváři, a dívala se na mě proni-

kavýma modrýma očima. Udivilo mě, že nemá na hlavě šátek. Šedé vlasy měla přitažené k hlavě, s pěšinkou uprostřed, a vzadu svázané do drdůlku. A také jsem si myslel, že bude starší. Vypadala, že jí je přes padesát, ale z toho omylu mě potom vyvedl Manek, řekl: „Tinka, to je zázrak přírody, jí bude brzo sedmdesát! Taky ten její Franz byl o deset let mladší!“ Z celého jejího zjevu na mě dýchla jakási zatvrzelost, jako by se už předem chystala bránit, nebo dokonce zaútočit. A taky, snad jsem ještě ani nedomumlal dobrý den, natož abych začal povídat, kdo jsem, už spustila: „Tak, ty seš ten študent! Ale máš nějak zpoždění. Hajný říkal, že přijedeš v pondělí, a já už pro tebe čtrnáct dnů chystám peřiny! Už mám toho luftování dost! To jste vy, z města, děláte si, co se vám chce. Ale tady, u mě, to funguje jak hodinky. Aspoň pokud jde o vstávání a o jídlo, jinak si dělejte, co chcete. Ukážu ti cimru, kde budeš spát s hajným. Tak to chtě! Dáš si tam věci a potom přideš za mnou do kuchyně. Zbylo mi tam trocha š'ouchaných er-teplí od oběda, a ohřeju ti párek... Hajný přide až navečer. Ja, a budeš mi říkat Tinka, a budeš mi tykat, jak já tobě. Tady nejsme ve městě, študente.“

Za celou tu dobu, co jsem byl v Heřmanicích, jsem se toho študenta nezbavil. Začalo to hned na nádraží, pak u Tinky, a pokračovalo to, ať jsem přišel kamkoliv, a dokonce se o mě jako o študentovi mluvilo určitě i tam, kam jsem se vůbec nikdy nedostal. Když jsem o tom řekl Mankovi, jen se zasmál: „A co chceš? To ti vadí? Co jsem jim měl asi tak říct? Jdeš přece na vysokou, ne!“ Namítl jsem, že ještě vůbec nevím, jestli se na vysokou dostanu, ale on jako vždycky, když jsem

o něčem pochyboval nebo přemýšlel, jen nad tím mávl rukou, a tím to shodil se stolu, nebo když jsem začal projevovat své lyrické sklony a zarecitoval nějaký verš, ještě k tomu dodal: „Přestaň kravit!“ Nebyl to žádný cynismus, ale projev jeho přímočarosti, ve které byl svět, ať už to byly lidské vztahy nebo příroda, s ním až živočišně splýval, naprosto prostý a přímočarý, nebylo ho třeba komplikovat nějakými zbytečnými úvahami nebo si s něčím lámat hlavu, natož o tom říkat nějaké veršičky. Stejně hrál šachy nebo dámu, hrál tyhle hry tak přímočaře a jednoduše, že jsem ho téměř nikdy neporazil, ani když jsem ho po letech po večerech navštěvoval v jeho hájence v Chuchelné a dávali jsme si pro ukrácení chvíle občas nějakou partii. A to bylo co říct, protože se ze mě za léta strávená v nemocnicích stal pacoušský šampion, ale to, jak Manek táhl, ať při dámě nebo při šachu, mě uvádělo v naprosté zoufalství. Vypadalo to, že táhne jen tak nazdařbůh, že vůbec nepřemýšlí, ale nepochybně viděl celou partii už předem jako na dlani. A stejně tak mi v Heřmanicích Manek přidělil pro celou vesnici přezdívkou, které jsem se pak po řadu let nezbavil, což jsme tehdy pochopitelně vůbec netušili, dokonce ani on, natož já. Naši bytné Tince však ten student nestačil. Byl jsem navíc z města, jak mi to oznámila hned poprvé ve dveřích. A tak když mě každé ráno probudilo bouchání kýblů a chrstnutí vody z nočního kýblu pod okno do zahrady a nalévání vody do umyvadla, už se ozvalo: „No ja, študent, ten by se válel v posteli do oběda. To jsou ty z města. A taky, co ti tam mi udělali, by mi nikdo jiný neudělal! A těm od Rytířů to nikdy nezapomenu!“ Manek mi na to řekl: „To máš, jako

jí celá vesnice říká Prajzula. Copak ona je Prajzula?! Ona je odsud! A přitom ani moc nemluví po našem. Zato většina z nich, až na pár fajn chlapů...? Jenže ona si před válkou sbalila chlapa z Prajzke a přitáhla si ho sem. A když začala válka, ten její Franz musel narukovat do wehrmachtu. A šel na ruskou frontu. Co moh dělat jiného? Ale vrátil se! Jako mrzák! Ale ona ti to stejně poví sama. A má zlatý srdce!“

A taky mi to řekla. Tinka se nejvíc vyprávěla ráno, nejdřív si to vždycky vyřídila se mnou a pak se začala bavit s Mankem. Probírali spolu hlavně to, co nám má připravit do lesa k jídlu, jestli přijdeme na oběd nebo až na večeři. Já jsem se do toho nepletl, a oni se, ani Manek, ani ona, taky o to, co bych chtěl jíst, vůbec nestarali. Navíc při tom svém dohadování po pár českých větech začali mluvit tou svou němčinou, které jsem vůbec až na nějaké to slovíčko nerozuměl. A co bude k jídlu, mně bylo úplně jedno, a tak jsem je více méně neposlouchal. Večer toho Tinka už moc nenamluvila, nachystala nám jídlo, pak si šla poklidit to svoje hospodářství, slepice, pár kačen, krůty, králíky a kozu, řekla nám dobrou noc, a už jsme ji neviděli. Každé ráno jsme měli kávu s kozím mlékem. Naštěstí svařené mléko cedila, ne jako nenka, která nás nutila pít kávu se škraloupy, protože jak tvrdila, je to dobré na plíce a že nebudeme nikdy nemocní. Ty bílé cáry převalující se v nahnědlé žitné kávě mi připadaly slizké, jako hadí kůže, a tak mi byly odporné, že když jsem byl malý, každou snídani jsem obřečel, ale nenka ty hady do mě stejně nacpala, a když jsem konečně pochopil, že s tím nic nenadělám, tajně jsem škraloup z kávy vytáhl a přilepil ho pod sedadlo židle.

Jestli na to někdy nenka přišla, nevím, ale nikdy o tom nepadlo ani slovo, těch nalepených škraloupů tam muselo přece být! Tinka nám do lesa dávala chleba s kozím sýrem, který dělala sama, i když trochu jinak než nenka, ale ten jsem měl moc rád. K večeri jsme často měli brambory, ale s kravským mlékem, stejně jako u nenky, a tak jsem se u Tinky po dvou třech dnech cítil jako na prázdninách na Hradci.

Při svém ranním povídání Mankovi zřejmě vyprávěla, co se děje ve vesnici. Pochopil jsem to podle jmen, která občas z její němčiny zazněla, nebo podle toho, že se Manek zeptal na nějakého chlapa, který nepřišel do lesa dělat. Jednou jsem zaslechl, že spolu mluví o kovářovi. Když jsem se pak Manka zeptal, co mu o něm říkala, odsekl: „Nic zvláštního, jen že si chce přijít do lesa nadělat dřevo na zimu, než se vrátí hajný.“ V té chvíli jsem měl sto chutí se ho zeptat na dívku v žlutém tričku, kterou jsem zahlédl u kovářny. Ale on dodal: „Tinka a kovářka, to byly nejlepší kamarádky.“ A tak jsem se raději na nic neptal. To, co mi Manek sliboval, mi řekla už třetí čtvrtý den po tom svém lamentování nad mým vstáváním. Vůbec jsem to nečekal, jako obvykle jsem vyčkával, až si s Mankem vyřikají své ranní povídání. A spadlo to na mě zničehonic. Už stála u dveří a já byl docela rád, že odchází, protože jsem se ráno před ní cítil nesvůj, vyskočil jsem z postele, teprve když odešla. Manek mi sice už naznačil, že mi něco určitě sama vysvětlí, ale já vůbec netušil, s čím na mě vyrukuje, a jak byla Tinka tak razantní, trochu jsem se toho bál, a nakonec to bylo úplně něco jiného, než bych si dokázal představit.

Už jsem se chystal odhodit peřinu, když se Tinka u dveří